

EUROOPAN
TURVALLISUUDESTA JA
YHTEISTYÖSTÄ PIDETYN
KONFERENSSIN LOPPUPÄÄTÖS

HELSINKI 1975

Euroopan turvallisuutta ja yhteistyötä käsittelevä konferenssi, joka alkoi Helsingissä 3 päivänä heinäkuuta 1973 ja jatkui Genevessä 18 päivästä syyskuuta 1973 21 päivään heinäkuuta 1975, päättyi Helsingissä 1 päivänä elokuuta 1975 Itävallan, Belgian, Bulgarian, Kanadan, Kyproksen, Tšekkoslovakian, Tanskan, Suomen, Ranskan, Saksan demokraattisen tasavallan, Saksan liittotasavallan, Kreikan, Pyhän istuimen, Unkarin, Islannin, Irlannin, Italian, Liechtensteinin, Luxemburgin, Maltan, Monacon, Alankomaiden, Norjan, Puolan, Portugalin, Romanian, San Marinon, Espanjan, Ruotsin, Sveitsin, Turkin, Neuvostoliiton, Yhdistyneen kuningaskunnan, Yhdysvaltojen ja Jugoslavian edustajat.

Konferenssin avajaisissa ja päätösistunnossa osallistujille puhui Yhdistyneiden Kansakuntien pääsihteeri kunniavieraana. UNESCO:n pääjohtaja ja Yhdistyneiden Kansakuntien Euroopan talouskomission pääsihteeri pitivät puheen konferenssin toisessa vaiheessa.

Konferenssin toisen vaiheen kokouksissa kuultiin seuraavien osallistumattomien Välimeren valtioiden kannanottoja ja lausuntoja eri esityslistalla olleista asioista: Algerian demokraattinen ja kansantasavalta, Egyptin arabitasavalta, Israel, Marokon kuningaskunta, Syyrian arabitasavalta ja Tunisia.

Poliittisen tahdon motivoimana ja kansojen edun mukaisesti parantaakseen ja tiivistääkseen suhteitaan sekä edistääkseen rauhaa, turvallisuutta, oikeudenmukaisuutta ja yhteistyötä Euroopassa sekä lähentymistä keskenään ja muiden maailman valtioiden kanssa

päättivät täten panna täysimääräisesti täytäntöön konferenssin tulokset ja varmistaa niiden tuomat edut valtioissaan ja koko Euroopassa ja siten laajentaa, syventää ja jatkaa ja tehdä pysyväksi liennytysprosessia

Osallistuvien valtioiden korkeat edustajat ovat juhlallisesti hyväksyneet seuraavat:

Euroopan turvallisuutta koskevat kysymykset

Euroopan turvallisuus- ja yhteistyökonferenssiin osallistuvat valtiot

vahvistaen tavoitteensa edistää keskinäisiä suhteitaan ja varmistaa olosuhteet, joissa niiden kansat voivat elää todellisessa ja kestäväällä rauhalla ilman turvallisuuttaan uhkaavia vaaroja tai yrityksiä;

Vakuuttuneina siitä, että on tarpeen pyrkiä tekemään jännitteiden lieventämisestä jatkuva, yhä toteuttamiskelpoisempi ja kattavampi prosessi, joka on laajuudeltaan yleismaailmallinen, ja että Euroopan turvallisuus- ja yhteistyökonferenssin tulosten täytäntöönpano on merkittävä panos tähän prosessiin;

katsoo, että kansojen välinen solidaarisuus ja osallistuvien valtioiden yhteinen päämäärä saavuttaa Euroopan turvallisuus- ja yhteistyökonferenssissa asetetut tavoitteet tulisi johtaa niiden välisten suhteiden parantumiseen ja tiivistymiseen kaikilla aloilla ja siten niiden menneisyyden luonteesta johtuvan vastakkainasettelun voittamiseen ja keskinäisen ymmärryksen syvenemiseen;

pitäen mielessä yhteisen historiansa ja tunnustaen, että niiden perinteiden ja arvojen yhteiset piirteet voivat auttaa niitä kehittämään suhteitaan, ja haluten etsiä, ottaen täysimääräisesti huomioon niiden kantojen ja näkemysten yksilöllisyyden ja moninaisuuden, mahdollisuuksia yhdistää voimansa epäluottamuksen voittamiseksi ja luottamuksen lisäämiseksi, niiden välisten ongelmien ratkaisemiseksi ja ihmiskunnan edun mukaiseksi yhteistyön tekemiseksi;

Tunnustaen Euroopan turvallisuuden jakamattomuuden sekä yhteisen edun yhteistyön kehittämisessä koko Euroopassa ja keskinäisessä yhteistyössä ja ilmaisten aikomuksensa jatkaa ponnisteluja tämän mukaisesti;

Tunnustaen Euroopan ja koko maailman rauhan ja turvallisuuden välisen läheisen yhteyden ja tietoisina siitä, että jokaisen on annettava panoksensa maailmanrauhan ja turvallisuuden vahvistamiseen sekä perusoikeuksien, taloudellisen ja sosiaalisen edistyksen ja kaikkien kansojen hyvinvoinnin edistämiseen;

ovat hyväksyneet seuraavat:

1.

(a) **Julistus osallistuvien valtioiden välisiä suhteita ohjaavista periaatteista**

Osallistuvat valtiot

vahvistaen sitoutumisensa rauhaan, turvallisuuteen ja oikeudenmukaisuuteen sekä ystävällisten suhteiden ja yhteistyön jatkuvaan kehittämiseen

tunnustaan, että tämä sitoumus, joka heijastaa kansojen etuja ja toiveita, on jokaiselle osallistujavaltiolle nykyinen ja tuleva vastuu, jota menneisyyden kokemukset ovat korostaneet;

Vahvistaen, Yhdistyneiden Kansakuntien jäsenyytensä mukaisesti ja Yhdistyneiden Kansakuntien päämäärien ja periaatteiden mukaisesti, täyden ja aktiivisen tukensa Yhdistyneille Kansakunnille ja sen roolin ja tehokkuuden vahvistamiselle kansainvälisen rauhan, turvallisuuden ja oikeuden vahvistamisessa sekä kansainvälisten ongelmien ratkaisemisen edistämässä ja ystävällisten suhteiden ja yhteistyön kehittämisessä valtioiden välillä;

Ilmaisevat yhteisen sitoutumisensa alla esitettyihin periaatteisiin, jotka ovat Yhdistyneiden Kansakuntien peruskirjan mukaisia, sekä yhteisen tahtonsa toimia näiden periaatteiden soveltamisessa Yhdistyneiden Kansakuntien peruskirjan tavoitteiden ja periaatteiden mukaisesti;

Julistavat päättäväisyytensä kunnioittaa ja panna täytäntöön, kukin omissa suhteissaan kaikkiin muihin osallistuviin valtioihin riippumatta niiden poliittisesta, taloudellisesta tai yhteiskunnallisesta järjestelmästä, koosta, maantieteellisestä sijainnista tai taloudellisen kehityksen tasosta, seuraavia periaatteita, jotka ovat ensisijaisen tärkeitä ja ohjaavat niiden keskinäisiä suhteita:

I. Suvereeni tasa-arvo, suvereniteettiin kuuluvien oikeuksien kunnioittaminen

Osallistuvat valtiot kunnioittavat toistensa suvereenia tasa-arvoa ja yksilöllisyyttä sekä kaikkia suvereniteettiin kuuluvia ja sen kattamia oikeuksia, mukaan lukien erityisesti jokaisen valtion oikeus oikeudelliseen tasa-arvoon, alueelliseen koskemattomuuteen sekä vapauteen ja poliittiseen riippumattomuuteen. Ne kunnioittavat myös toistensa oikeutta valita ja kehittää vapaasti poliittiset, sosiaaliset, taloudelliset ja kulttuuriset järjestelmänsä sekä oikeutta määrätä omista laeistaan ja säännöksistään.

Kansainvälisen oikeuden puitteissa kaikilla osallistuvilla valtioilla on yhtäläiset oikeudet ja velvollisuudet. Ne kunnioittavat toistensa oikeutta määritellä ja hoitaa suhteitaan muihin valtioihin kansainvälisen oikeuden mukaisesti ja tämän julistuksen hengessä. Ne katsovat, että niiden rajat voidaan muuttaa kansainvälisen oikeuden mukaisesti rauhanomaisin keinoin ja sopimuksella. Niillä on myös oikeus kuulua tai olla kuulumatta kansainvälisiin järjestöihin, olla tai olla olematta kahden- tai monenvälisten sopimusten osapuolia, mukaan lukien oikeus olla tai olla olematta liittosopimusten osapuolia; niillä on myös oikeus puolueettomuuteen.

II. Voimankäytön tai sen uhkan pidättäminen

Osallistuvat valtiot pidättäytyvät keskinäisissä suhteissaan sekä kansainvälisissä suhteissaan yleensä voimankäytön uhkaamisesta tai voimankäytöstä minkä tahansa valtion alueellista koskemattomuutta tai poliittista itsenäisyyttä vastaan tai muulla tavalla, joka on ristiriidassa Yhdistyneiden Kansakuntien tavoitteiden ja tämän julistuksen kanssa. Mitään seikkaa ei voida vedota perusteeksi voimankäytön uhkaamiselle tai voimankäytölle tämän periaatteen vastaisesti.

Näin ollen osallistuvat valtiot pidättäytyvät kaikista toimista, jotka muodostavat voimankäytön uhan tai suoran tai epäsuoran voimankäytön toista osallistuvaa valtiota vastaan. Samoin ne pidättäytyvät kaikesta voimankäytön ilmaisemisesta, jonka tarkoituksena on saada toinen osallistuva valtio luopumaan suvereenien oikeuksiensa täysimääräisestä käyttämisestä. Samoin ne pidättäytyvät keskinäisissä suhteissaan kaikista voimakeinoin toteutettavista kostotoimista.

Voimankäyttöä tai sen uhkaa ei saa käyttää keinona ratkaista niiden välisiä riitoja tai riidanaiheita.

III. *Raja-alueiden loukkaamattomuus*

Osallistuvat valtiot pitävät loukkaamattomina toistensa rajat sekä kaikkien Euroopan valtioiden rajat ja pidättäytyvät siksi nyt ja tulevaisuudessa näiden rajojen loukkaamisesta.

Vastaavasti ne pidättäytyvät myös vaatimasta tai ryhtymästä mihinkään toimenpiteisiin osallistuvan valtion alueen osan tai koko alueen haltuun ottamiseksi tai anastamiseksi.

IV. *Valtioiden alueellinen koskemattomuus*

Osallistuvat valtiot kunnioittavat kunkin osallistuvan valtion alueellista koskemattomuutta.
valtioiden alueellista koskemattomuutta.

Vastaavasti ne pidättäytyvät kaikista toimista, jotka ovat ristiriidassa Yhdistyneiden Kansakuntien peruskirjan tavoitteiden ja periaatteiden kanssa ja jotka kohdistuvat osallistuvien valtioiden alueelliseen koskemattomuuteen, poliittiseen itsenäisyyteen tai yhtenäisyyteen, ja erityisesti kaikista toimista, jotka muodostavat voimankäytön uhan tai voimankäytön.

Osallistuvat valtiot pidättäytyvät myös ottamasta toistensa alueita kansainvälisen oikeuden vastaisen sotilaallisen miehityksen tai muiden suorien tai epäsuorien voimakeinojen kohteeksi tai hankkimasta niitä tällaisilla keinoilla tai niiden uhalla. Tällaista miehitystä tai hankkimista ei tunnusteta lailliseksi.

V. *Riitojen rauhanomainen ratkaiseminen*

Osallistujavaltiot ratkaisevat keskinäiset riidat rauhanomaisin keinoin tavalla, joka ei vaaranna kansainvälistä rauhaa ja turvallisuutta eikä oikeudenmukaisuutta.

Ne pyrkivät vilpittömästi ja yhteistyöhön perustuen löytämään nopean ja oikeudenmukaisen ratkaisun kansainvälisen oikeuden perusteella.

Tätä tarkoitusta varten ne käyttävät neuvotteluja, tutkimuksia, välitystä, sovittelua, välimiesmenettelyä, tuomioistuimen ratkaisua tai muita rauhanomaisia keinoja, mukaan lukien etukäteen sovitut riidanratkaisumenettelyt, joihin ne ovat osapuolina.

Jos ratkaisua ei saavuteta millään edellä mainituista rauhanomaisista keinoista, riidan osapuolet jatkavat yhteisesti sovitun tavan etsimistä riidan rauhanomaiseksi ratkaisemiseksi.

Osallistuvat valtiot, niiden välisen riidan osapuolet sekä muut osallistuvat valtiot pidättäytyvät kaikista toimista, jotka saattaisivat pahentaa tilannetta siinä määrin, että se vaarantaisi kansainvälisen rauhan ja turvallisuuden ylläpitämisen ja siten vaikeuttaisi riidan rauhanomaista ratkaisua.

VI. *Sisäisiin asioihin puuttumattomuus*

Osallistuvat valtiot pidättäytyvät kaikesta suorasta tai epäsuorasta, yksittäisestä tai yhteisestä puuttumisesta toisen osallistuvan valtion sisäisiin tai ulkoisiin asioihin, jotka kuuluvat sen lainkäyttövaltaan, riippumatta niiden keskinäisistä suhteista.

Ne pidättäytyvät vastaavasti kaikesta aseellisesta väliintulosta tai sen uhasta toista osallistujavaltiota vastaan.

Ne pidättäytyvät myös kaikissa olosuhteissa kaikista muista sotilaallisista, poliittisista, taloudellisista tai muista pakkotoimista, joiden tarkoituksena on alistaa toisen osallistuvan valtion suvereniteettiin kuuluvien oikeuksien käyttö omien etujensa tavoittelemiseksi ja siten saavuttaa minkäänlaisia etuja.

Näin ollen ne pidättäytyvät *muun muassa* antamasta suoraa tai epäsuoraa apua terroristiselle toiminnalle tai kumoukselliselle tai muulle toiminnalle, jonka tarkoituksena on toisen osallistuvan valtion hallituksen väkivaltainen kaataminen.

VII. *Ihmisoikeuksien ja perusvapauksien, mukaan lukien ajatuksen, omantunnon, uskonnon tai vakaumuksen vapaus, kunnioittaminen*

Osallistuvat valtiot kunnioittavat kaikkien ihmisten ihmisoikeuksia ja perusvapauksia, mukaan lukien ajatuksen, omantunnon, uskonnon tai vakaumuksen vapaus, ilman rotua, sukupuolta, kieltä tai uskontoa koskevaa syrjintää.

Ne edistävät ja kannustavat kaikkien ihmisten siviili-, poliittisten, taloudellisten, sosiaalisten, kulttuuristen ja muiden oikeuksien ja vapauksien tehokasta toteutumista, jotka kaikki johtuvat ihmisen luontaisesta arvokkuudesta ja ovat välttämättömiä hänen vapaalle ja täysipainoiselle kehitykselleen.

Tässä kehyksessä osallistuvat valtiot tunnustavat ja kunnioittavat yksilön vapautta tunnustaa ja harjoittaa yksin tai yhdessä muiden kanssa uskontoa tai vakaumusta omantunnon mukaisesti.

Osallistuvat valtiot, joiden alueella on kansallisia vähemmistöjä, kunnioittavat näihin vähemmistöihin kuuluvien henkilöiden oikeutta yhdenvertaiseen kohteluun lain edessä, antavat heille täyden mahdollisuuden nauttia ihmisoikeuksista ja perusvapauksista ja suojelevat tällä tavoin heidän laillisia etujaan tällä alalla.

Osallistuvat valtiot tunnustavat ihmisoikeuksien ja perusvapauksien yleismaailmallisen merkityksen, joiden kunnioittaminen on välttämätön tekijä rauhan, oikeudenmukaisuuden ja

hyvinvoinnin kannalta välttämättömän rauhan, oikeudenmukaisuuden ja

Ne kunnioittavat näitä oikeuksia ja vapauksia jatkuvasti keskinäisissä suhteissaan ja pyrkivät yhdessä ja erikseen, myös yhteistyössä Yhdistyneiden Kansakuntien kanssa, edistämään niiden yleistä ja tosiasiallista kunnioittamista.

Ne vahvistavat yksilön oikeuden tuntea ja toteuttaa oikeutensa ja velvollisuutensa tällä alalla.

Ihmisoikeuksien ja perusvapauksien alalla osallistuvat valtiot toimivat Yhdistyneiden Kansakuntien peruskirjan tavoitteiden ja periaatteiden sekä ihmisoikeuksien yleismaailmallisen julistuksen mukaisesti. Ne täyttävät myös velvoitteensa, jotka on vahvistettu tämän alan kansainvälisissä julistuksissa ja sopimuksissa, *mukaan* lukien *muun muassa* kansainväliset ihmisoikeussopimukset, joihin ne ovat sitoutuneet.

VIII. *Kansojen yhtäläiset oikeudet ja itsemääräämisoikeus*

Osallistuvat valtiot kunnioittavat kansojen yhtäläisiä oikeuksia ja niiden itsemääräämisoikeutta ja toimivat aina Yhdistyneiden Kansakuntien peruskirjan tavoitteiden ja periaatteiden sekä kansainvälisen oikeuden asiaankuuluvien normien, mukaan lukien valtioiden alueellisen koskemattomuuden koskevat normit, mukaisesti.

Kansojen tasa-arvoisen oikeuksien ja itsemääräämisoikeuden periaatteen nojalla kaikilla kansoilla on aina oikeus täysin vapaasti päättää, milloin ja miten ne haluavat, sisäisestä ja ulkoisesta poliittisesta asemastaan ilman ulkoista puuttumista, sekä pyrkiä haluamallaan tavalla poliittiseen, taloudelliseen, sosiaaliseen ja kulttuuriseen kehitykseen.

Osallistuvat valtiot vahvistavat kansojen tasa-arvoisten oikeuksien ja itsemääräämisoikeuden kunnioittamisen ja tehokkaan toteuttamisen yleismaailmallisen merkityksen ystävällisten suhteiden kehittämiseksi niiden keskuudessa ja kaikkien valtioiden välillä; ne muistuttavat myös tämän periaatteen loukkaamisen kaikenlaisen poistamisen tärkeydestä.

IX. *Valtioiden välinen yhteistyö*

Osallistuvat valtiot kehittävät keskinäistä yhteistyötään ja yhteistyötään kaikkien valtioiden kanssa kaikilla aloilla Yhdistyneiden Kansakuntien peruskirjan tavoitteiden ja periaatteiden mukaisesti. Kehittäessään yhteistyötään osallistuvat valtiot painottavat erityisesti Euroopan turvallisuus- ja yhteistyökonferenssin puitteissa määriteltyjä aloja, ja kukin valtio antaa panoksensa täysin tasa-arvoisina.

Ne pyrkivät kehittämään yhteistyötään tasavertaisina osapuolina edistääkseen keskinäistä ymmärrystä ja luottamusta, ystävällisiä ja hyviä naapuruussuhteita keskenään sekä kansainvälistä rauhaa, turvallisuutta ja oikeudenmukaisuutta. Ne pyrkivät yhteistyönsä kehittämisessä myös parantamaan kansojen hyvinvointia ja edistämään niiden pyrkimysten toteutumista *muun muassa* lisäämällä keskinäistä tuntemusta sekä edistymällä ja saavuttamalla tuloksia taloudellisella, tieteellisellä, teknologisella, sosiaalisella, kulttuurisella ja humanitaarisella alalla. Ne ryhtyvät toimenpiteisiin edistääkseen näiden

hyötyjen saatavuudelle kaikille; ne ottavat huomioon kaikkien edun taloudellisen kehitystason erojen kaventamisessa ja erityisesti kehitysmaiden edun kaikkialla maailmassa.

Ne vahvistavat, että hallituksilla, instituutioilla, organisaatioilla ja henkilöillä on merkityksellinen ja myönteinen rooli näiden yhteistyön tavoitteiden saavuttamisessa.

Ne pyrkivät edellä mainitun yhteistyön lisäämisen yhteydessä kehittämään keskinäisiä suhteitaan tiiviimmiksi, paremmille ja kestävämmille perusteille kansojen edun mukaisesti.

X. Kansainvälisen oikeuden velvoitteiden täyttäminen vilpittömässä mielessä

Osallistuvat valtiot täyttävät vilpittömästi kansainvälisen oikeuden mukaiset velvoitteensa, sekä ne velvoitteet, jotka johtuvat kansainvälisen oikeuden yleisesti tunnustetuista periaatteista ja säännöistä, että ne velvoitteet, jotka johtuvat kansainvälisen oikeuden mukaisista sopimuksista tai muista sopimuksista, joiden osapuolia ne ovat.

Käyttäessään suvereenia oikeuksiaan, mukaan lukien oikeus määrätä omista laeistaan ja säännöksistään, ne noudattavat kansainvälisen oikeuden mukaisia velvoitteitaan; ne ottavat lisäksi asianmukaisesti huomioon ja panevat täytäntöön Euroopan turvallisuus- ja yhteistyökonferenssin loppuasiakirjan määräykset.

Osallistujavaltiot vahvistavat, että jos Yhdistyneiden Kansakuntien peruskirjan mukaiset velvoitteet ovat ristiriidassa jäsenten muiden kansainvälisten sopimusten tai muiden kansainvälisten sitoumusten mukaisiin velvoitteisiin nähden, peruskirjan mukaiset velvoitteet ovat ensisijaisia Yhdistyneiden Kansakuntien peruskirjan 103 artiklan mukaisesti.

Kaikki edellä esitetyt periaatteet ovat ensisijaisen tärkeitä, ja niitä sovelletaan siten yhdenvertaisesti ja varauksetta, ja kukin niistä tulkitaan ottaen huomioon muut periaatteet.

Osallistuvat valtiot ilmaisevat päättäväisyytensä noudattaa ja soveltaa näitä periaatteita, sellaisina kuin ne on esitetty tässä julistuksessa, kaikilta osin keskinäisissä suhteissaan ja yhteistyössään, jotta jokaiselle osallistuvalle valtiolle voidaan taata edut, jotka johtuvat näiden periaatteiden noudattamisesta ja soveltamisesta kaikkien toimesta.

Osallistuvat valtiot, ottaen asianmukaisesti huomioon edellä mainitut periaatteet ja erityisesti kymmenennen periaatteen ensimmäisen virkkeen, "Kansainvälisen oikeuden velvoitteiden täyttäminen vilpittömässä mielessä", toteavat, että tämä julistus ei vaikuta niiden oikeuksiin ja velvoitteisiin eikä vastaaviin sopimuksiin ja muihin järjestelyihin.

Osallistuvat valtiot ilmaisevat vakaumuksensa, että näiden periaatteiden noudattaminen edistää niiden välisten normaalien ja ystävällisten suhteiden kehittymistä ja yhteistyön edistymistä kaikilla aloilla. Ne ilmaisevat myös vakaumuksensa, että näiden periaatteiden noudattaminen edistää niiden välisten poliittisten yhteyksien kehittymistä, mikä puolestaan edistää niiden keskinäistä ymmärrystä toistensa kannoista ja näkemyksistä.

Osallistuvat valtiot ilmoittavat aikomuksestaan hoitaa suhteensa kaikkiin muihin valtioihin tämän julistuksen periaatteiden hengessä.

(b) Edellä mainittujen periaatteiden täytäntöönpanoon liittyvät asiat

(i) Osallistuvat valtiot

vahvistaen, että ne kunnioittavat ja panevat täytäntöön voimankäytön tai sen uhkan pidättäytymisen, ja vakuuttuneina siitä, että on välttämätöntä tehdä siitä kansainvälisen elämän tehokas normi,

Julistavat olevansa päättäneet kunnioittaa ja noudattaa keskinäisissä suhteissaan *muun muassa* seuraavia määräyksiä, jotka ovat yhdenmukaisia osallistuvien valtioiden välisiä suhteita koskevien periaatteiden julistuksen kanssa:

- Toteuttavat ja ilmaisevat kaikilla sopiviksi katsomillaan tavoilla ja muodoilla velvollisuutensa pidättyä voimankäytön uhasta tai voimankäytöstä keskinäisissä suhteissaan.
- Pidättyä käyttämästä aseellisia voimia, jotka ovat ristiriidassa Yhdistyneiden Kansakuntien peruskirjan tavoitteiden ja periaatteiden sekä osallistuvien valtioiden välisiä suhteita koskevan julistuksen määräysten kanssa, toista osallistuvaa valtiota vastaan, erityisesti sen alueelle tunkeutumasta tai sitä vastaan hyökkäämästä.
- Pidättyä kaikesta voimankäytöstä, jonka tarkoituksena on saada toinen osallistuva valtio luopumaan suverenien oikeuksiensa täysimääräisestä käytöstä.
- Pidättyä kaikesta taloudellisesta pakottamisesta, jonka tarkoituksena on alistaa toisen osallistuvan valtion suvereniteettiin kuuluvien oikeuksien käyttö omien etujensa alaiseksi ja siten hankkia itselleen etuja.
- Toteuttaa tehokkaita toimenpiteitä, jotka laajuudeltaan ja luonteeltaan ovat askelia kohti yleisen ja täydellisen aseistariisunnan lopullista saavuttamista tiukan ja tehokkaan kansainvälisen valvonnan alaisena.
- Edistää kaikin kunkin sopivaksi katsomilla keinoilla kansojen välistä luottamuksen ja kunnioituksen ilmapiiriä, joka on sopusoinnussa niiden velvollisuuden kanssa pidättyä aggressiosodan tai Yhdistyneiden Kansakuntien päämäärien ja osallistuvien valtioiden välisiä suhteita koskevien periaatteiden julistuksen vastaisen voimankäytön tai sen uhkan levittämisestä toista osallistuvaa valtiota vastaan.
- Pyrkii kaikin voimin ratkaisemaan yksinomaan rauhanomaisin keinoin väliset riidat, joiden jatkuminen voi vaarantaa kansainvälisen rauhan ja turvallisuuden ylläpitämisen Euroopassa, ja pyrkii ensisijaisesti ratkaisuun Yhdistyneiden Kansakuntien peruskirjan 33 artiklassa mainituin rauhanomaisin keinoin.
Pidättyä kaikista toimista, jotka voivat haitata osallistuvien valtioiden välisten riitojen rauhanomaista ratkaisua.

(ii) **Osallistuvat valtiot**

vahvistaen päättäväisyytensä ratkaista riidat rauhanomaisen riitojenratkaisun periaatteen mukaisesti;

Vakuuttuneina siitä, että riitojen rauhanomainen ratkaiseminen täydentää voimankäytön uhkan tai voimankäytön pidättäytymistä, jotka molemmat ovat välttämättömiä, vaikkakaan eivät yksinomaisia tekijöitä rauhan ja turvallisuuden ylläpitämiseksi ja vahvistamiseksi;

haluten vahvistaa ja parantaa käytettävissään olevia menetelmiä riitojen rauhanomaiseksi ratkaisemiseksi;

1. ovat päättäneet jatkaa yleisesti hyväksyttävän menetelmän tarkastelua ja laatimista riitojen rauhanomaiseksi ratkaisemiseksi, joka täydentää olemassa olevia menetelmiä, ja jatkaa tätä varten työtä Sveitsin Euroopan turvallisuus- ja yhteistyökonferenssin toisessa vaiheessa esittämän "Eurooppalaisen riitojen rauhanomaisen ratkaisemisen järjestelmää koskevan yleissopimusluonnoksen" sekä muiden siihen liittyvien ja tällaisen menetelmän laatimiseen tähtäävien ehdotusten pohjalta.

2. Päättävät, että Sveitsin kutsusta kutsutaan koolle kaikkien osallistuvien valtioiden asiantuntijat kokoukseen, jossa täytetään edellä 1 kohdassa kuvattu tehtävä konferenssin jatkotoimia koskevassa luvussa vahvistettujen puitteiden ja menettelyjen mukaisesti.

3. Tämä asiantuntijakokous pidetään osallistuvien valtioiden ulkoministerien nimittämien edustajien kokouksen jälkeen, joka on suunniteltu pidettäväksi vuonna 1977 luvussa "Konferenssin seuranta"; asiantuntijakokouksen tulokset toimitetaan hallituksille.

2.

**Luottamusta lisääviä toimenpiteitä ja tiettyjä
turvallisuus- ja aseistariisuntakysymyksiä koskeva
asiakirja**

Osallistuvat valtiot

haluten poistaa niiden välisiä jännitteitä ja siten edistää rauhaa ja turvallisuutta maailmassa

päättäneet vahvistaa keskinäistä luottamusta ja siten edistää vakauden ja turvallisuuden lisäämistä Euroopassa;

Päättävät lisäksi pidäytyä keskinäisissä suhteissaan sekä kansainvälisissä suhteissaan yleensä voimankäytön tai sen uhkan käytöstä minkään valtion alueellista koskemattomuutta tai poliittista itsenäisyyttä vastaan tai muulla tavalla, joka on ristiriidassa Yhdistyneiden Kansakuntien tavoitteiden ja tässä loppuasiakirjassa hyväksytyn osallistuvien valtioiden välisiä suhteita koskevien periaatteiden julistuksen kanssa;

Tunnustaen tarpeen edistää aseellisten konfliktien ja sellaisten sotilaallisten toimien väärinkäsitysten tai virhearvioiden vaarojen vähentämistä, jotka voivat aiheuttaa pelkoa, erityisesti tilanteessa, jossa osallistuvilla valtioilla ei ole selkeää ja ajantasaista tietoa tällaisten toimien luonteesta;

Ottaen huomioon jännitteiden lieventämiseen ja aseistariisunnan edistämiseen tähtääviin ponnisteluihin liittyvät näkökohdat;

tunnustaen, että tarkkailijoiden vaihtaminen kutsusta sotaharjoituksiin edistää yhteyksiä ja keskinäistä ymmärrystä;

tukittuaan kysymystä merkittävistä sotilaallisista liikkeistä etukäteen ilmoittamisesta luottamuksen lisäämisen yhteydessä;

tunnustaen, että yksittäiset valtiot voivat muillakin tavoin edistää yhteisiä tavoitteitaan;

vakuuttuneina siitä, että etukäteisilmoitukset merkittävistä sotaharjoituksista ovat poliittisesti tärkeitä keskinäisen ymmärryksen edistämiseksi sekä luottamuksen, vakauden ja turvallisuuden vahvistamiseksi;

Hyväksyen kunkin osapuolen vastuun edistää näitä tavoitteita ja panna tämä toimenpide täytäntöön hyväksytyjen kriteerien ja menettelytapojen mukaisesti, koska ne ovat olennaisia näiden tavoitteiden saavuttamiseksi;

tunnustaen, että tämä poliittisesta päätöksestä johtuva toimenpide perustuu vapaaehtoisuuteen

;

Ovat hyväksyneet seuraavat:

I

Ennakoilmoitus merkittävistä sotaharjoituksista

Ne ilmoittavat merkittävistä sotaharjoituksistaan kaikille muille osallistuville valtioille tavanomaisia diplomaattisia kanavia käyttäen seuraavien määräysten mukaisesti:

Ilmoitus tehdään merkittävistä sotaharjoituksista, joihin osallistuu yhteensä yli 25 000 sotilasta, joko yksinään tai yhdessä mahdollisten ilma- tai merivoimien kanssa (tässä yhteydessä sanalla ”sotilaat” tarkoitetaan myös amfibio- ja ilmavoimien sotilaita). Amfibio- tai ilmavoimien joukkojen itsenäisistä harjoituksista tai näiden joukkojen osallistumisesta yhdistettyihin harjoituksiin ilmoitetaan tämän kokonaismäärän yhteydessä. Lisäksi ilmoitetaan yhdistetyistä harjoituksista, jotka eivät saavuta edellä mainittua kokonaismäärää mutta joihin osallistuu maavoimia yhdessä merkittävän määrän amfibio- tai ilmavoimien joukkojen kanssa tai molempien kanssa.

Ilmoitetaan merkittävistä sotaharjoituksista, jotka järjestetään osallistuvan valtion alueella Euroopassa sekä tarvittaessa sen viereisellä merialueella ja ilmatilassa.

Jos osallistuvan valtion alue ulottuu Euroopan ulkopuolelle, ennakkoilmoitus on annettava vain sellaisista sotaharjoituksista, jotka järjestetään alueella, joka sijaitsee 250 kilometrin säteellä sen rajalta, joka on yhteinen jonkin toisen eurooppalaisen osallistuvan valtion kanssa. Osallistuva valtio ei kuitenkaan tarvitse antaa ilmoitusta, jos kyseinen alue on myös yhteinen osallistuvan valtion rajalta, joka on yhteinen jonkin Euroopan ulkopuolisen, osallistumattoman valtion kanssa.

Ilmoitus on annettava vähintään 21 päivää ennen harjoituksen alkamista tai, jos harjoitus järjestetään lyhyemmällä varoitusajalla, mahdollisimman pian ennen sen alkamispäivää.

Ilmoituksessa on mainittava harjoituksen mahdollinen nimi, sen yleinen tarkoitus ja siihen osallistuvat valtiot, osallistuvien joukkojen tyyppi tai tyypit ja vahvuus, alue ja arvioitu ajankohta. Osallistuvat valtiot toimittavat myös mahdollisuuksien mukaan lisätietoja, erityisesti osallistuvien joukkojen osista ja niiden osallistumisajasta.

Muista sotaharjoituksista ilmoittaminen etukäteen

Osallistuvat valtiot tunnustavat, että ne voivat edelleen vahvistaa luottamusta sekä turvallisuutta ja vakautta ja että ne voivat tätä varten ilmoittaa myös pienemmistä sotaharjoituksista muille osallistuville valtioille, ottaen erityisesti huomioon ne valtiot, jotka sijaitsevat harjoitusten alueen lähellä.

Samaa tarkoitusta varten osallistuvat valtiot tunnustavat myös, että ne voivat ilmoittaa muista toteuttamistaan sotaharjoituksista.

Tarkkailijoiden vaihto

Osallistuvat valtiot kutsuvat vapaaehtoisesti ja kahdenvälisesti, vastavuoroisuuden ja kaikkia osallistuvia valtioita kohtaan osoitettavan hyvän tahdon hengessä, muita osallistuvia valtioita lähettämään tarkkailijoita sotaharjoituksiin.

Kutsuva valtio päättää kussakin tapauksessa tarkkailijoiden lukumäärän, heidän osallistumisensa menettelyt ja ehdot sekä antaa muut tiedot, jotka se katsoo hyödyllisiksi. Se tarjoaa asianmukaiset tilat ja vieraanvaraisuuden.

Kutsu toimitetaan mahdollisimman hyvissä ajoin tavanomaisia diplomaattisia kanavia käyttäen.

Ennakkoilmoitus merkittävistä sotilaallisista liikkeistä

Helsingin neuvottelujen lopullisten suositusten mukaisesti osallistujavaltiot tarkastelivat merkittävistä sotilaallisista liikkeistä etukäteen ilmoittamista luottamusta lisäävänä toimenpiteenä.